

Avrupa Birliđi tarafından finanse edilmektedir

kadnlara dayanışma vakti
women's solidarity foundation

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi

FELAKETLERİN AFETE DÖNÜŞMESİ KADER DEĞİL, İHMALDİR!

1

Afetler, bir toplumun kendi imkânlarıyla baş edemediği, işlevlerini ciddi şekilde aksatan deprem, sel, iklim krizi kaynaklı felaketler ve savaşlar gibi olaylar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Ancak Türkiye'de afet yönetiminin toplumsallaştığı söylenemez. Bunun bir nedeni toplumun genel anlamda "kaderci" yaklaşımlardan etkilenmesi olsa da, asıl önemli nedeni doğanın ve insanın yaşam hakkını gözetmeyen yönetim anlayışdır.

Hem dünyada hem de Türkiye'de iklim krizinin etkilerini azaltmak, savaşlara ve doğal kaynakların kontrolsüz kullanımına son vermek için ciddi adımlar atılmazken, afetlerin hem sıklığı hem de yıkıcılığı artmaktadır. Bu yıkımın bedelini kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve yoksullar çok daha ağır biçimlerde ödemekte, afetler, toplumsal eşitsizlikleri daha da derinleştirmektedir.

Türkiye'de afet yönetimi, uzun süredir riskleri azaltmaktan çok sonuçları yönetmeye odaklıdır. Oysa afet yönetimi, afet öncesi, sırası ve sonrasını kapsayan bütüncül bir kamusal planlama ve örgütlenme sürecidir. Bu süreç, genelden yerele tüm kurumları, sivil toplum örgütlerini ve halkı içine alan, bilime dayalı ve demokratik bir işleyiş gerektirir.

Ne var ki mevcut politikalar, merkezîyetçilik, koordinasyonsuzluk, denetimsizlik, kadercilik ve yerel yönetimlerin yetkilerinin ve bütçelerinin daraltılması nedeniyle hem toplumsal hem de mekânsal eşitsizlikleri derinleştirmektedir. Kamu kaynakları afet riskini azaltmak yerine rant ekonomisine aktarılmakta; özelleştirilen temel hizmetler denetlenmemekte, afet sonrası en temel ihtiyaçlar dahi sağlanmamaktadır.

Yaşamı korumayı merkeze alan bir afet politikası mümkün

Yaşamı merkeze koyan, toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten, doğayla uyumlu ve kamucu bir dönüşüm mümkündür. Afetlere karşı dayanışmayla, eşitlikle, bilimin ve kamusal aklın rehberliğinde toplumun tüm katmanlarını içerecek yeni bir örgütlenmeye ihtiyacımız var.

Mor, yeşil ve kamucu politikaların egemen olduğu bir gelecek afetlere dirençli olacaktır.

KADINLAR AFETLERİN YALNIZCA MAĞDURU DEĞİL, HAYATI YENİDEN KURAN ÖZNELERİDİR!

2

Afetlere eşitlikçi ve toplum odaklı müdahale perspektifinin ortaya çıkmasında dünya kadın hareketinin çok önemli katkısı vardır. 1995'te yayınlanan Pekin Deklarasyonu, 2018'de yayınlanan Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) 37 No'lu Tavsiye Kararı bu katkının somut örnekleridir.

Sendai Çerçevesi (2015–2030), Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (2015), CEDAW 37 No'lu Tavsiye Kararı (2018) gibi devletler tarafından kabul edilen uluslararası belgeler, afet risk yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitliğinin olmazsa olmaz bir boyut olduğunu vurgulamaktadır.

Her 3 sözleşmenin ortak noktaları şunlardır:

- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin, afet yönetiminin tüm aşamalarına entegre edilmesi,
- Kadınların liderlik ve karar alma mekanizmalarına etkin katılımının sağlanması.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı veri toplama ve politika geliştirilmesi,
- En çok zarar gören toplumsal kesimlerin korunması ve hak temelli yaklaşım,
- Afet ve iklim değişikliğiyle mücadelede toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde dirençliliğin inşası,
- Kadın hakları örgütlerinin ve sivil toplumun sürece dahil edilmesi
- Yeniden daha iyi inşa etme sürecinde eşitlikçi yeniden yapılandırma.

Türkiye de bu uluslararası sözleşmelerin bir parçasıdır. Ancak uluslararası alanda kabul gören eşitlikçi ve toplum odaklı yaklaşımın hayata geçirilmesi için mücadele edilmesi gerekmektedir.

Kadın örgütleri, eşitlikçi ve adil afet politikalarının en güçlü güvencesidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının deforme edildiği ve terk edildiği Türkiye'de güçlü bir mücadele daha da çok gereklidir. Tüm kamu kurumlarında hazırlanan afet planlarında toplumsal cinsiyet eşitliği göz ardı edilmekte, kadın örgütleri ise karar mekanizmalarının dışında bırakılmaktadır. Oysa ataerkil toplum düzeninin kadınlara tek taraflı yüklediği bakım sorumluluğu nedeniyle kadınlar, afetlerin yalnızca mağduru değil, hayatı yeniden kuran öznelere sahiptir. Afet politikalarında köklü bir dönüşüm, tam da bu nedenle zorunludur.

Kadınların eşit haklara sahip olduğu bir gelecek afetlere dirençli olacaktır.

HAYATI KORUMAK KAMUSAL SORUMLULUK ALMAYI GEREKTİRİR

3

Afetler yalnızca binaları değil, toplumsal sistemleri de yıkar. Bu yüzden dayanıklı bir toplum için yalnız altyapı değil, örgütsel ve toplumsal dayanıklılık da gerekir. Her kurum, kendi örgütsel afet yönetim planını hazırlamalıdır. Bu plan, dayanışmanın sürekliliğini, güvenin korunmasını ve toplumsal desteğin devamını sağlar.

Afet risklerini en aza indirme perspektifiyle yapılan afet öncesi hazırlık, afet anında hızlı ve koordineli tepki verme becerisi, afet sonrasında toparlanma ve yeniden yapılanma süreçlerini organize etme kapasitesi kazandırır. Ayrıca, mahremiyetin korunması, ayrımcılıktan uzak destek sunumu, dijital ve fiziksel güvenliğin sağlanması, kayıtlı ve güvenli verilendirme, gönüllülerin iyilik halinin gözetilmesi gibi süreç yönetiminde hayati önem taşıyan ilkelere bağlılığı garanti eder.

Örgütsel Afet Yönetim Planında Bulunması Gerekenler Şunlardır;

- **Risk Analizi:** Bina dayanıklılığı, dijital altyapı, finansal bağımlılık ve insan kaynağı değerlendirilmesi.
- **Kritik Hizmetler:** Afet anında sürdürülecek temel işlevlerin belirlenmesi.
- **Kaynak Haritası:** Kurumsal ve kentsel kaynakların envanteri.
- **Sorumluluk Paylaşımı:** Görev dağılımı ve yedekleme planı.
- **İletişim:** Kriz dönemlerinde açık, güvenilir iletişim kanalları.
- **Eğitim ve Tatbikat:** Bilginin davranışa dönüşmesi için sürekli pratik.
- **İş Birlikleri:** Belediyeler, kamu kurumları ve STK'lar arasında dayanışma.
- **Güncelleme:** Planların yaşayan belgeler olarak düzenli biçimde yenilenmesi.

Yıllarca dayanışma odaklı eşitlik ve özgürlük mücadelesi sürdüren kadın örgütleri eşitlikçi afet yönetiminin öncüleri olacaktır.

EŞİTLİKÇİ DÖNÜŞÜM OLMADAN AFETLERE DİRENÇLİ KENT OLMAZ

4

Afetlere hazırlık, yalnızca mühendislik, teknik kapasite ve dayanıklı bina inşa etme meselesi değil; toplumsal adalet meselesidir. Kadınların karar alma süreçlerine katıldığı, toplumsal cinsiyet eşitliğini merkeze alan, ekolojik değerleri gözetilen bir afet politikası olmadan, hiçbir kent gerçek anlamda dirençli olamaz.

Afetlere müdahale kapasitesi güçlendirilmiş, yerel özerkliğe kavuşturulmuş belediyeler eşitlikçi dönüşümü gerçekleştirmeye en yakın kamu kuruluşlarıdır. Belediyeler;

- Afet risk haritalarına dayalı toplumsal cinsiyete duyarlı yerel afet risk yönetimi eylem planları hazırlamalı,
- Güvenli toplanma alanları oluşturmalı, buralarda kadın ve çocuklara yönelik özel ihtiyaçları önceden planlamalı,
- Kadınların afet sonrası artan bakım yükü, üreme ve cinsel sağlık hizmeti gibi konularda ilgili kuruluşlarla koordineli şekilde hazırlık yapmalı,
- Küçük girişimcilik ve üretim kooperatifi gibi yerel ekonomi modelleri, kadınların rekabetçi piyasa koşulları ve adaletsiz vergi sistemiyle baş başa bırakılmayacağı şekilde teşvik etmeli,
- Cinsiyet eşitliği temelinde yeniden örgütlenen geçimlik tarım, ekolojik tarım, esnaf ve zanaatkarlık gibi mor-yeşil istihdam biçimlerini hayata geçirmeli,
- Sorumlu tüketimi destekleyen tüketim kooperatifleri, kent dayanışması gibi dayanışma ekonomisi mekanizmalarını geliştirmeli,
- İklim değişikliğiyle mücadelede kadınların bilgi ve emeğini sürece dahil eden karbon nötr kent hedefleri benimsemeli, ekolojik yıkıma yol açan rant ve beton projelerine son vermeli,
- Yerel eşitlik eylem planlarında eşitlik politikalarına yer vermeli, kadınların ve kadın örgütlerinin afetlere hazırlık ve uygulama süreçlerine katılmasını sağlamalı, izleme ve değerlendirme mekanizmaları kurmalıdır.

Eşitlikçi ve demokratik afet politikaları sadece afetlerin etkilerini azaltmaz; aynı zamanda daha adil, dayanışmacı ve ekolojik bir toplumun temellerini güçlendirir.

